

Oppdretteren

Del 3: Valg av avlsdyr – å forutsi det uforutsigbare

Tekst og foto: Astrid Indrebø, veterinærkonsulent i Norsk Kennel Klub

Venting er en viktig del av en oppdretters liv.

Først venter vi på løpetiden, så venter vi på at tispa er klar for paring, så er det den spennende ventingen på om tispa er drektig, så venter vi på at fødselen skal starte, og deretter venter vi på at den skal være over. Så venter vi på at valpene skal bli leveringsklare, og vi venter på de rette valpekjøperne. Men ventingen er ikke slutt med det, for nå venter vi på at valpene skal vokse opp og oppfylle de forventningene som er satt til dem. Men ventetiden er ikke passiv; det er en meget spennende og aktiv tid hvor vi selv gjennom forberedelser og arbeid har muligheten til å påvirke resultatet.

Paringen er begynnelsen på livet - men samtidig er den slutten på en viktig periode for oppdretten, nemlig letingen. For lenge før vi kan begynne å vente på den løpetiden da tispa skal pares, må vi finne ut om tispa virkelig er god nok til å bli brukt i avl. Og så må vi finne en hannhund som passer til denne tispa.

Vi må etter beste evne prøve å forutsi det uforutsigbare, nemlig hvilke genkombinasjoner vi kan forvente å finne hos de håpefulle avkommene. Dette virker sikkert vanskelig - og det er det også. Men vi kommer langt med kunnskap og gjennom å skaffe oss flest mulig opplysninger om de to hundene som skal pares, og ikke minst om deres slektninger.

Vi må ha kontakt med raseklubben - det er den som skal være sentral for kunnskap om resultater og helse. Vi må ha kontakt med andre oppdrettere og med valpekjøpere for å få opplysninger om alt vi trenger å vite - på godt og vondt.

Ingen hund er perfekt, men noen er utvilsomt nærmere det perfekte enn andre. Og selv om både tisper og hannhunder er gode og sunne hunder, er det likevel ikke sikkert at deres gener passer sammen. Jo mer vi får vite om hundene og deres slektninger og om eventuelle tidligere kombinasjoner av de samme linjene, jo bedre grunnlag har vi for å kunne forutsi noe om avkommene.

Hvilke krav skal stilles til en avlshund?

For å få avlsmessig framgang må avlshunden velges blant den beste halvparten av hundene. Dette har jeg vært inne på i forrige artikkel. Det er slik i Norge i dag at de fleste hunder selges til en "familiehund-pris" på rundt kr 6.000-10.000. En slik pris gir ingen garanti for at hunden skal bli en avlshund - vi må komme bort fra tankegangen om at alle tisper bør ha et kull for sin egen del, familiens del, barnas del - eller pengepengens del. Det bør være en selvfølge for alle at ikke alle hunder kan tilhøre den beste halvparten!

Hvilke krav som legges til grunn for å definere den beste halvparten, vil være avhengig av rasen og av den kunnskap som foreligger i inn- og utland. Kravene vil variere avhengig av hvilken rase det er snakk om, rasens helsetilstand, bruksområder osv. Men det grunnleggende er likevel felles; det finnes enkle grunnleggende regler som vi alle må være enige om for å kunne avle sunne, friske og rasetypiske hunder:

1. Hunder med gemytt- eller temperamentsproblemer skal aldri brukes i avl - uansett hvor friske de ellers måtte være!

Det hjelper ingen ting at en hund med gemyttproblemer er strålende vakker og har supre

hofter osv - en slik hund skal ikke brukes i avl! Vi vet at mentale egenskaper har høy arvbarhet, og skal vi kunne skape gode hunder som kan fungere til nytte og glede i dagens samfunn, er det helt nødvendig å sette de mentale egenskapene først når vi skal velge våre avlsdyr. Vi vet med sikkerhet at miljøfaktorer helt fra valpens første leveuke vil være med å påvirke hundens mentalitet, og det er enhver oppdretters og hundeeiers plikt å legge forholdene til rette slik at hunden skal utvikle sine mentale egenskaper på best mulig måte. Men vi kan likevel aldri komme unna det faktum at det er de genetiske egenskapene som ligger til grunn for hvilken mulighet valpen har til å utvikle den rette mentaliteten.

Forventninger til gemytt og temperament

Men hva er egentlig den rette mentaliteten, det ønskede gemyttet eller temperamentet? Jeg kan ikke gi noe entydig svar på dette - rett og slett fordi det ikke finnes noe slikt svar! Hva som er det korrekte og hva som er ønskelig, er helt avhengig av hvilken rase det er snakk om.

Og hva er egentlig mentalitet eller gemytt? Dette er to uttrykk som beskriver det samme: Hundens samlede psykiske kondisjon. Temperament beskriver hundens evne til å reagere på det som skjer rundt den og til å tilpasse seg dette. Temperamentet er altså en del av hundens mentalitet eller gemytt, en del av hundens samlede psykiske kondisjon.

Det som er korrekt hos en rase kan være feil hos en annen. Vi forventer et helt annet temperament hos en vakthund enn hos en jakthund. Rasens bruksområde og det formålet rasen egentlig er avlet for, er grunnleggende for hva vi kan forvente av rasens gemytt og temperament.

Enhver oppdretter må kjenne hundens bruksmessige bakgrunn og hva som kan forventes av temperament og mentalitet. Som valpekjøper er det viktig at du er klar over dette og skaffer deg informasjon om hva som er normalt for den rasen du vurderer å kjøpe. Det er langt viktigere å velge rase på bakgrunn av mentalitet enn farge og utseende. At en jakthund blir stresset når den får for lite mosjon, at en hund som har sin genetiske bakgrunn som en vakt-hund ikke uten videre slipper inn fremmede, det er ikke et gemyttproblem. Det er snarere normal atferd for slike raser. At hunder iblant kan sloss, trenger ikke å være et gemyttproblem - det vil avhenge av situasjonen. Men aggressivitet mot andre hunder kan opplagt være et gemyttproblem. Uprovosert aggressivitet mot mennesker - med biting som resultat - er alltid et gemyttproblem. Skyhet kan også være et gemyttproblem. Nye svenske undersøkelser viser at skyhet og redsel er et økende problem på mange raser. Alle hunder vil reagere på ulike situasjoner - om enn i ulik grad - det er normalt. Men normale hunder skal også ha evnen til å av reagere! Du kan lese mer om de svært interessante svenske undersøkelsene i Per-Erik Sundgren sin artikkel i heftet Atferd 2001 som kan bestilles hos NKK.

2. Avlshunden skal være klinisk frisk!

Den skal ikke gå på medisiner eller annen behandling for helseproblemer med mindre man med meget stor grad av sikkerhet kan si at arv ikke spiller noen rolle for tilstanden.

Dette er en enkel regel. Hvis alle oppdrettere følger den, vil vi komme langt innen det forebyggende helsearbeidet hos hund. Vi må ikke stikke hode i sanden, slå blikket ned eller snu oss bort fra sannheten og skyldte på diffuse skader, mørkemenn eller miljøproblemer.

Men samtidig må vi også huske at det er **ikke nok** et en hund er klinisk frisk - men det er **en forutsetning** for at den i det hele tatt skal kunne vurderes som avlshund!

3. Hunder med kroniske lidelser skal aldri brukes i avl. *Det eneste unntaket fra denne regelen må være hvis man helt sikkert vet at arv ikke spiller noen rolle for tilstanden og at tilstanden, hvis det er en tisper, ikke gir problemer med å bære fram et valpekull og ta seg av valpene. Eksempel: Påkjørsel som har gitt skader som utvikler seg til kroniske problemer.*

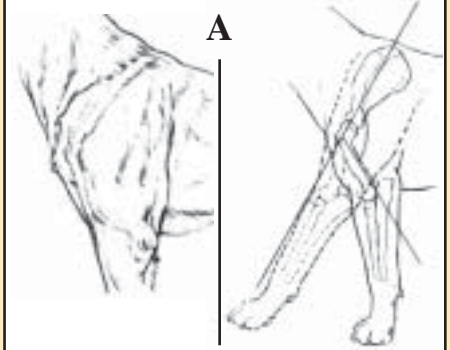
Det er her snakk om hunder som har et klinisk problem, et langvarig eller tilbakevendende problem. Det er ikke nok at vi ikke med sikkerhet kan fastslå at tilstanden er arvelig - vi må være svært sikre på at det ikke er arvelig hvis hunden skal anbefales brukt i avl! Finnes det rimelig tvil, bør ikke hunden brukes.

Kroniske hudproblemer er kanskje det vanligste helseproblemet på hunder generelt i dag. De fleste hunder får et sår en gang i blant, det er en del av det å være hund som ferdes i skog og mark. Normalt skal slike sår gro raskt når immunforsvaret fungerer normalt - kanskje med hjelp av medisiner eller annen behandling avhengig av sårets alvorlighetsgrad. Men stadig tilbakevendende hudproblemer, med eller uten kløe, dvs kroniske hudproblemer (forutsatt at parasitter er utelukket) er slett ikke normalt! Slike hunder skal aldri brukes i avl! Og husk at ørene er en del av huden. Husk også at enkelte hunder kan få såkalte "pubertets-kviser" i forbindelse med kjønnsmodning. Det er ikke et kronisk hudproblem, så sant det forsvinner etter puberteten.

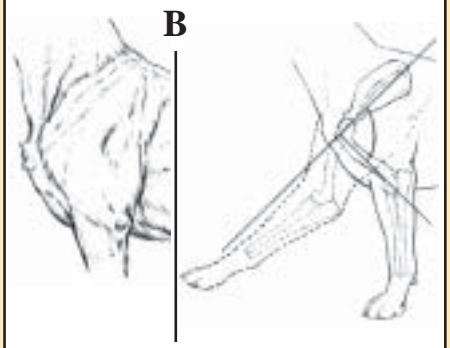
4. Hunden skal ha et rasetypisk eksteriør, den skal kunne fungere og bevege seg sunt og effektivt utifra de rasetypiske forutsetningene.

Så lenge vi driver med raseavl, er det selvfølgelig avgjørende at de hundene vi avler er typiske for den aktuelle rasen. Dette gjelder både eksteriøre og mentale egenskaper.

Eksempler på sammenhengen mellom sunn konstruksjon og sunn funksjon (hentet fra NKKs Dommerelevkompendium nr 3, Anatomi og bevegelser. Tegning: Davidson)

A. Denne hunden har en steil og framskutt skulder, dårlig skulder-vinkling, kort overarm og steil mellomhånd. Den har lite aksjon i sine bevegelser - kort skrittlengde. Dette gir unødvendig stort forbruk av energi under bevegelse, samtidig som det gir økt belastning på ledd, sener og muskler slik at belastningsskader lett kan oppstå.

B. Hunden har en godt tilbakelagt skulder, god vinkling og god lengde på overarmen. Beveger seg funksjonelt og med godt steg. Denne hunden bruker langt mindre energi under bevegelse og er mindre utsatt for belastningsskader.

dogWEB – hundens egen database

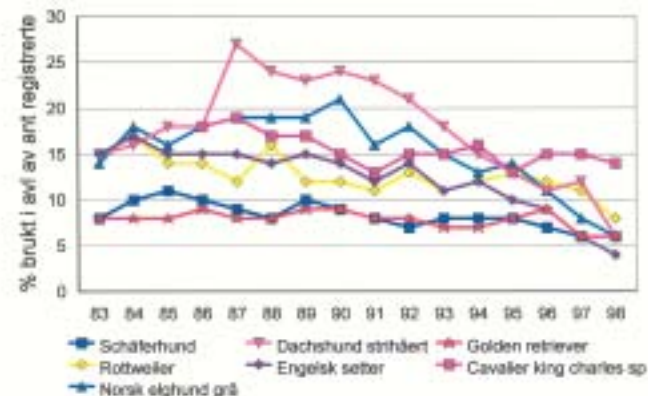
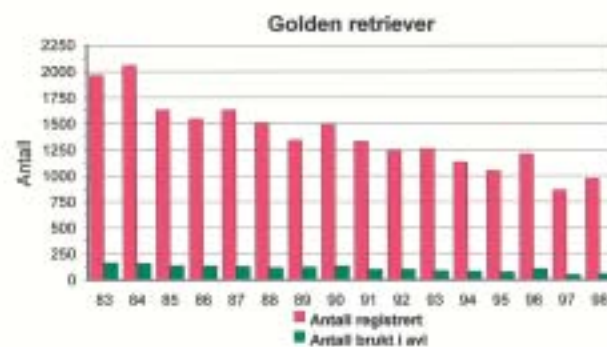
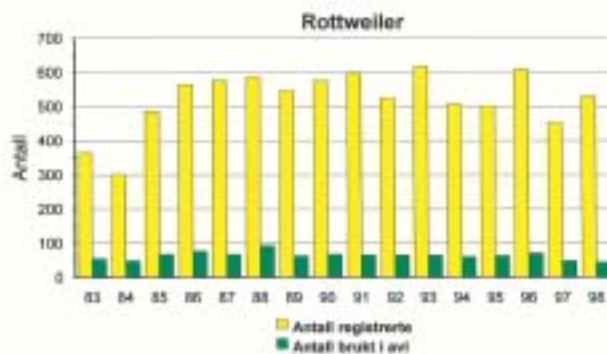
Et unikt tilbud innenfor den kynologiske verden

NKKs målsetning: Flest mulig skal få tilgang til mest mulig til en fornuftig pris
DogWeb inneholder følgende opplysninger om hunder av den aktuelle rasen:

- Alle hunder som er registrert i NKK
- Alle kulldata
- Alle utstillingsresultater
- Alle registrerte HD, AA og øyelysningsdata
- Alle prøveresultater
- Ulike indekser for hannhunder med et minimum antall avkom, basert på avkommenes resultater

For mer opplysning om DogWeb, besøk NKKs hjemmeside <http://www.nkk.no>

Forholdet mellom antall registrerte hunder og hunder fra det aktuelle registreringsåret som blir brukt i avl. Den største rasen i hver av de 7 største gruppene er vist i figurene, og kun år med >150 registrerte hunder er med. For en tispe setter naturen selv en begrensning for hvor mange kull hun kan ha, og NKKs etiske retningslinjer setter ytterligere begrensninger. Men enkelte hannhunder har utvilsomt for mange avkom sett i forhold til populasjonens størrelse, og dette medfører stor fare for innsnevring av avlsbasen.

Hundeutstillinger, eksteriør og helse

Har hundeutstillinger overhode noe med helsearbeid å gjøre? Er det ikke nettopp hundeutstillingene som gjør at vi avler på ekstreme detaljer som gjør at hunder blir syke og defekte?

Slike påstander hører vi dessverre altfor ofte. Grunnlaget for påstandene er i de aller fleste tilfeller forårsaket av manglende kunnskap.

Det er rasens hjemland som utarbeider rasebeskrivelser (rasestandarder) for sine nasjonale raser. Disse oversendes så til den internasjonale kennelunionen FCI (Federation Cynologique Internationale) til godkjenning og distribueres deretter til medlemslandene som så oversetter dem til sitt nasjonale språk. Det er ikke til å komme bort ifra at enkelte tidligere rasebeskrivelser inneholdt beskrivelser som ikke er forenelig med god helse. I løpet av de siste 20 årene har det imidlertid skjedd en kraftig modifisering av rasebeskrivelsene for å fjerne nettopp slike helseskadelige eksteriørtrekk. Revisjon av rasebeskrivelsene pågår hele tiden, spesielt med tanke på helsemessige aspekter.

Følgende setning står i alle norske rasestandarder f.o.m 1999. Den ble satt inn på oppfordring fra FCI som fra 2001 har fått setningen inn i alle nye rasestandarder: **Hunder som viser tegn på aggressivitet og/eller har fysiske defekter som påvirker hundens sunnhet skal diskvalifiseres.**

Men er ikke hundeutstillinger kun skjønnhetskonkurranser?

Hundene bedømmes i forhold til rasestandard. De aller fleste standardene beskriver en sunn hund! Det skal ikke være usunt å være pen! Hunder med fysiske defekter som påvirker hundens helse skal ikke bare få en dårlig premiering - de skal diskvalifiseres! Hunder med øyne så utstående at det oppstår skade på hornhinnen eller at øynene rett og slett faller ut ved litt hardhet håndtering - slike hunder skal

ikke premieres på utstilling, men diskvalifiseres! En sunn konstruksjon er grunnlaget for sunn funksjon - og det er det som skal premieres på utstilling! Det legges stor vekt på funksjonell anatomi og sunnhet i NKKs dommerutdanning. *Det skal være sunt å være pen!*

HD-diagnosens betydning i avlsdebatten

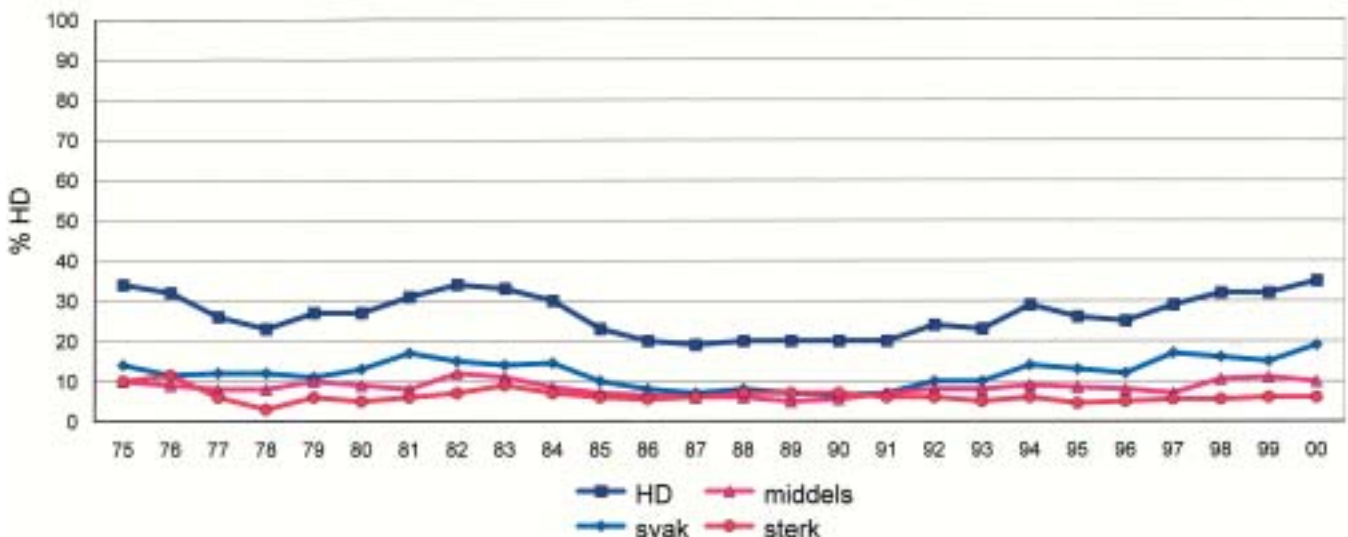
HD var den første defekten med arvelige bakgrunn som ble gjenstand for generell diagnostisering, sentral registrering og avlstilltak. Fremdeles ligger det å ha en hund som er fri for

HD øverst på de fleste hundeeieres og oppdretteres ønskeliste. Bare i løpet av de siste 10 årene har norske hundeeiere brukt mer enn 100 millioner kroner på å få en HD-diagnose. Altfor lenge har det vært slik at bare hunden er fri for HD, så er det fritt fram i avlen. *Men å være fri for HD er ikke det samme som å være frisk!* Overfokusering på HD gir ikke friskere hunder - men det kan snarere være tvert om! Helse er så mye mer enn HD! Vi må lære oss å se på hunden som en helhet - et røntgenbilde av hoftene er bare en liten del av denne helheten.

Norsk Kennel Klubs HD-statistikk for schäferhund fra 1974-2001 (laget på bakgrunn av NKKs webside <http://www.nkk.no> 11.09.02). På denne siden kan du finne tilsvarende statistikker for alle raser.

Reg.år	antall registrert	antall røntget (%)	fri % (antall)	svak % (antall)	middels % (antall)	sterk % (antall)
1974	2561	553 (22)	67% (371)	13% (70)	11% (60)	9% (52)
1975	2549	479 (19)	66% (318)	14% (68)	10% (47)	10% (46)
1976	1877	419 (22)	68% (283)	11,5% (48)	9% (39)	11,5% (49)
1977	1606	440 (27)	74% (327)	12% (51)	8% (36)	6% (26)
1978	1696	508 (30)	77% (392)	12% (58)	8% (41)	3% (17)
1979	2004	707 (35)	73% (518)	11% (78)	10% (68)	6% (43)
1980	1949	686 (35)	73% (498)	13% (90)	9% (61)	5% (37)
1981	2289	858 (37)	69% (591)	17% (147)	8% (71)	6% (49)
1982	2846	1184 (42)	66% (781)	15% (176)	12% (143)	7% (84)
1983	3078	1335 (43)	67% (888)	14% (193)	11% (152)	9% (102)
1984	3021	1436 (48)	70% (1002)	14,5% (210)	8,5% (123)	7% (101)
1985	2928	1466 (50)	77% (1135)	10% (146)	7% (101)	6% (84)
1986	3174	1529 (48)	80% (1228)	8% (120)	6,5% (96)	5,5% (85)
1987	2814	1427 (51)	81% (1150)	7% (104)	6% (86)	6% (87)
1988	3090	1440 (47)	80% (1145)	8% (109)	6% (87)	7% (99)
1989	3238	1625 (50)	80% (1308)	7% (120)	5% (85)	7% (112)
1990	3294	1667 (51)	80% (1340)	6,5% (110)	5,5% (92)	7% (125)
1991	3067	1537 (50)	80% (1223)	7% (114)	7% (105)	6% (95)
1992	2904	1370 (47)	76% (1048)	10% (140)	8% (106)	6% (76)
1993	2563	1253 (49)	77% (970)	10% (122)	8% (102)	5% (59)
1994	2621	1239 (47)	71% (882)	14% (173)	9% (113)	6% (71)
1995	2183	1113 (51)	74% (824)	13% (142)	8,5% (96)	4,5% (51)
1996	2198	1111 (51)	75% (828)	12% (136)	8% (90)	5% (57)
1997	1965	927 (47)	70,5% (654)	17% (156)	7% (66)	5,5% (51)
1998	2034	973 (48)	68% (663)	16% (153)	10,5% (104)	5,5% (53)
1999	1839	843 (46)	68% (570)	15% (128)	11% (95)	6% (50)
2000	1917	827 (43)	65% (539)	19% (155)	10% (81)	6% (52)
2001	1616	154 (10)	53% (82)	23% (35)	18% (28)	6% (9)

Forekomst av HD hos schäferhund. Forekomsten i dag er omtrent den samme som for 25 år siden. Resultatet var best i perioden 1986-91. Allerede før vi fikk åpenere grenser mot Europa i 1994, hadde forekomsten av HD begynt å stige. Det fremgår av figuren at når HD-forekomsten stiger eller synker, skyldes dette i første rekke forekomsten av svak HD, mens middels og sterk HD ligger tilnærmet på det samme nivået.

Men den overfokuseringen HD har vært gjenstand for, den har vel gitt hundene bedre hofter? Dessverre er det ikke det statistikkene viser. Men de viser i hvert fall at situasjonen ikke er noe særlig dårligere enn for 20 år siden - enkelte raser har også en liten fremgang.

Hvorfor er det slik? Fordi HD skyldes en kombinasjon av avl og miljø. Og fordi fenotypen - hundens egen HD-status - ikke er det samme som hundens genotype - dens genetiske disposisjon for sykdommen. NKK har lenge arbeidet med å utvikle indekser både for HD og AA som ikke bare tar hensyn til hundens egen status og status hos avkom, men også til hundens andre slektninger (søsken, halvøsken, foreldre osv.). Når disse indeksene foreligger, vil vi få et bedre verktøy for å kunne si noe om hundens genotype, også før den brukes i avl. Det har i mange år vært tilgjengelige indekser for avlshunder for bl.a. HD i DogWeb (tidligere DogBase), men disse bygger på resultater fra avkom og tar ikke hensyn til hundens andre slektninger.

Arvbarheten for HD og AA er i ulike undersøkelser funnet å være i størrelsesorden 10-40%. Arvbarhet er den delen av forskjellen mellom individene som skyldes arv. Det betyr at andre faktorer har større betydning for disse sykdommene enn den delen vi foreløpig har kunnet måle ved arvbarhetsundersøkelser.

En av årsakene til at HD-frekvensen hos en del raser har økt, kan være de åpnere grensene som gjør at oppdrettere kan benytte seg av avlsmateriale fra andre deler av Europa som vi i mange tilfeller kjenner langt dårligere enn vårt eget materiale. Men på den annen side er det heller ikke tvil om at økt import av utenlandske gener gjennom bruk av utenlandske hunder i avl kan gi en bedring av helsetilstanden gjennom en utvidelse av den genetiske avlsbasen.

HD-diagnosen bør selvsagt inngå som en del av avlskriteriet for raser som har problemer med HD, men det må ikke tillegges overdreven vekt. Det hjelper ikke om hunden er HD-fri hvis den har at avvikende gemytt. At en hund er HD-fri spiller ingen rolle hvis den har kroniske hudproblemer. Det hjelper ingenting at en hund er HD-fri hvis den ikke kan gå pga kneproblemer! Ingen av disse hundene skal brukes i avl - uansett hvor perfekte hoftene måtte være! "Fri for HD" skal aldri være unnskyldning for å bruke en dårlig hund i avl!

Vi kan få mye informasjon om hunders helse ved å studere forsikringsselskapenes skadestatistikker. De gir selvsagt ikke et fullstendig bilde - men gir likevel en klar pekepinn om hvor problemene ligger. Jeg har gjennomgått Gjensidige Nors skadestatistikker for ett år, og tallene taler sitt klare språk: Hudproblemene ligger på topp - av skjelettproblemene er det kneproblemer som dominerer. Dette må vi ta hensyn til i avlen!

- Bamse ble 15 år
- Hans siste sykebesøk hos dyrlegen var for 14 år siden da han hadde skåret seg i poten
- Han var norsk og svensk utstillingschampion
- Han var en selvskreven leder i hundeflokken med sin ro og verdighet; det ble aldri noe bråk når Bamse var tilstede
- Han var barnas beste venn og deltok med rolig og bestemt overbærenhet i valpeoppdragelsen
- Men hans sunnhet og mentale styrke døde med han – han ble aldri brukt i avl
- For Bamse hadde svak HD på den ene siden

Er dette fornuftig avlspolitikk?

Kombinasjon av avlsdyr

For å kunne lykkes i hundevalen, er det ikke nok bare å ta hensyn til egenskaper hos det enkelte individet - kombinasjonen av avlsdyr er like viktig. Om hver av de to tiltenkte avlspartnerne synes "perfekte" hver for seg, er det ikke sikkert at de vil gi gode avkom. Jo bedre vi undersøker, jo mer finner vi ut om hundenes slektninger. Noe negativt vil vi alltid finne, bare vi leter godt nok. Og vi skal ha som mål å lete godt nok. Det er ofte unødvendig å kutte hunder ut av avl fordi de har en slektning som har en eller annen sykdom eller feil. Men vi skal etter beste evne unngå å kombinere hunder fra linjer som har de samme feilene! På den måten har vi større forutsetning for å få friskere hunder; det er jo tross alt avkommenes helse som er det viktigste i avlen.

For å bidra til bedre helse hos våre hunder, er det viktig at alle gjør en innsats for å kartlegge eventuelle problemer, også du som er en "vanlig" hundeeier. Dersom hunden din får diagnostisert en arvelig sykdom eller får en diagnose hvor man antar at arv er en medvirkende årsak, så be dyrlegen om å skrive en uttalelse om hundens sykdom og send en kopi både til oppdretter og til raseklubben. Poenget er ikke

at foreldre og søsken nødvendigvis skal utelukkes av avl på grunn av diagnosen på din hund, men at man skal unngå å kombinere linjer hvor de samme problemene forekommer. Det er ikke flaut å ha en syk hund, men det skal være flaut å ikke si noe om det!

Fødsel og etikk

Før jeg avslutter denne artikkelen med enkle retningslinjer for valg av avlsdyr, vil jeg også ta opp litt om problemstillingen fødsel og etikk. Dette er et tema som det stadig settes søkelys på i mediene; mange så vel programmet Brennpunkt om hundeval for et år siden.

• Det er en selvfølge at enhver avlstispe - uansett rase eller rasestandard - skal ha evnen til å kunne føde normalt!

Hunder som ikke har evnen til å føde normalt, skal ikke brukes i avl!

Det samme gjelder selvsagt hunder som ikke har evnen til å ta seg av sine avkom, enten det er manglende evne til å produsere melk (agalakti) eller det mentale som ikke fungerer.

Dette har jeg forelest på utallige kurs for oppdrettere av de fleste raser i årenes løp. Jeg foreleser det også for veterinærstudenter, veterinærer og dyrepleiere. Folk nikker og er enige. Men det er ikke nok å bare si det, vi må også gjøre noe med det!

Det er en kjent sak at enkelte mener det er "naturlig" at enkelte raser pga av sitt utseende som man hevder er beskrevet i rasestandard, ikke kan føde. Slik er det ikke og slik skal det selvsagt heller ikke være! Det finnes mange hunder av de "utskjulte" rasene som engelsk

bulldogg, fransk bulldogg og chihuahua som føder helt utmerket uten å bli forløst med keisersnitt! Det finnes også hunder av de samme rasene som ikke greier å føde normalt, noen pga manglende veer (primær interti), andre pga sin anatomiske konstruksjon.

Hvor mange disse hundene er, har vi ingen statistikk over. Dessverre er det slik at det ikke nødvendigvis er noen direkte sammenheng mellom hvilke hunder av disse rasene som blir forløst med keisersnitt og hvilke som ikke kan føde selv! Hvorfor? Jo, fordi det er altfor enkelt for en oppdretter å ringe dyrlegen og bestille time til keisersnitt! Tispa får ikke engang mulighet til å vise om den er i stand til å føde på egenhånd - den legges på operasjonsbordet før utprensingsstadiet starter og blir utsatt for keisersnitt utelukkende fordi eieren ønsker det! *Er dette virkelig etisk riktig?* Skal vi greie å redusere forekomsten av hunder som ikke greier å føde selv, må oppdretterne starte med å gi hunden muligheten til å føde - og veterinærene må si nei til denne typen timebestilte operasjoner! Selvfølgelig er det enhver oppdretters og dyrleges plikt å hjelpe en hund når det viser seg den ikke greier å gjennomføre fødselen, men la nå hunden få en mulighet til å vise hvorvidt den kan greie å føde på normal måte! Og greier den ikke det pga primær vesvekkelse (primær interti) eller misforhold mellom bekken og normale foster og tispa må forløses med keisersnitt, så bør oppdretteren få det faglige rådet at denne tispa ikke bør få flere valper! Og dette må du som oppdretter ta til etterretning!

Dette betyr ikke det samme som at en hund nødvendigvis skal taes ut av avl dersom den har vært igjennom et keisersnitt. Det er mange årsaker til at det kan være nødvendig med keisersnitt, og årsaken trenger slett ikke å ha noe å gjøre med arv eller evnen til å føde.

Det er valpene som starter fødselen. Der som tispa bare er drektig med 1 valp, ender det ofte med keisersnitt rett og slett fordi denne ene valpen ikke alene greier å sende ut nok hormonelle signaler om at fødselen skal starte. Andre ganger kan valpen - eller valpene være unormalt store slik at fødselskanalen, som egentlig er normal, likevel blir for trang. Noen ganger har hunden så mange valper at livmoren er så utvidet at den ikke greier å trekke seg sammen under utprensningen. I blant kan en valp ligge feil osv. Dette kan du lese mer om i boka Genetikk, Avl og Oppdrett som kan bestilles hos NKK, eller Obstetikk hos hund og katt (Tell Forlag). Her vil jeg bare henlede oppmerksomheten på at dette kan være hunder som utmerket godt har evnen til å føde normalt, men det er andre forhold som gjør at fødselen stopper opp eller ikke kommer i gang. Slike hunder kan utmerket godt føde normalt ved en senere anledning.

Hvor stor del av norske hunder brukes i avl?

Som sagt flere ganger før, skal avlsdyrene velges blant den beste halvparten av populasjonen. Men hvor stor del av de norskregistrerte hundene brukes egentlig i avl i Norge? Opplysninger om dette finnes på NKKs web-side i samme oversikten som statistikk over registreringer, HD og AA for alle raser fra "tidens morgen" (dvs 1974).

Svaret på dette spørsmålet vil nok overraske mange. Jeg ble selv litt overrasket når jeg så tallene. For de fleste rasene blir bare i størrelsesorden 7-20% benyttet i avl, enkelte raser kommer ikke over 10%. En av årsakene til at så få norskregistrerte hunder brukes, kan være at en del reiser til utlandet for å pare sin tispe. Hunder som blir importert til Norge vil inngå i statistikken ettersom de må innregistreres i

NKK. En annen årsak kan nok dessverre være at enkelte hannhunder blir svært populære og dermed får lov å dominere avlen i altfor stor grad. For andre raser er kanskje avlsreglene så strenge at det begrenser avlsutvalget for mye.

Unngå matadoravl!

Den svenske genetiker Per-Erik Sundgren kom for mer enn 20 år siden med følgende læresetning: *En hund bør ikke ha flere avkom enn tilsvarende 5% av antall registrerte valper i rasen over en 5 års periode.* Dette betyr at dersom det de siste 5 årene er registrert gjennomsnittlig 200 hunder pr år, bør ikke en hund av denne rasen bli far till mer enn ca 50 valper. Dette høres kanskje ganske strengt ut. Men etter å ha vært tilstede på et foredrag av IHJ Gubbels fra Holland i forbindelse med et møte i FCI Breeding Commission i juni, er det kanskje ikke så strengt, likevel. Den hollandske kennelklubben legger nemlig 4% og 2,5 år til grunn for sine registreringsrestriksjoner for enkelte raser. Dette beregningsgrunnlaget vil tilsa at dersom en hannhund skal kunne ha ca 50 avkom, må rasen være så stor at det registreres gjennomsnittlig 500 hunder pr år av denne rasen! I Holland har man vedtatt å innføre registreringsrestriksjoner, ikke bare anbefalinger, for enkelte raser med dette som grunnlag omregnet til antall kull. Da kan vi snakke om at det begynner å bli strengt! Mange vil nok føle at de blir satt i fengsel på livstid.

De beste hundene bør ha flere avkom enn de som ikke er så gode, alle egenskapene tatt i betraktning. Men de bør ikke få for mange avkom, da det vil innsnevre avlsbasen for mye. Men er det riktig å utelukke helt fra avl hunder som fyller alle de kravene som er satt i denne artikkelen, men som har en feil som ikke påvirker den aktuelle hundens helsetilstand eller rasetyperiske eksteriør? Det er slett ikke nødvendig med mange kull for å kunne bringe en hunds gode kvaliteter videre til fremtidige generasjoner...

Bruk sunn fornuft!

Vi kommer langt med kunnskap, åpenhet og bruk av sunn fornuft. Så la oss være fornuftige og jobbe sammen med fornuftige retningslinjer uten unødvendige strenge registreringsrestriksjoner mot vårt felles mål: *Hund til nytte og glede!*

Litteratur:

- Atferd 2001. Norsk Kennel Klubs Seminarhefte 2001. ISBN 9+430-22-1. 72 s.
- Linna D, Indrebø A, Eikeseth W. Rasebeskrivelse og typeforståelse. Norsk Kennel Klubs Dommerelevkompendium, hefte 2. 1998. ISBN 82-90 430-14-0. 57 s.
- Indrebø A, Hübenenthal R, Linna D, Ulstad R. Anatomi og Bevegelser. Norsk Kennel Klubs Dommerelevkompendium, hefte 3. 1994. ISBN 82-90 430 07-8. 86 s.
- Indrebø A (red). Genetikk, Avl og Oppdrett. Norsk Kennel Klub 1999, 2 utg. ISBN 82-90 430-17-5. 167 s.
- Indrebø A. Obstetikk hos hund og katt. Tell forlag 1997. ISBN 82-7522-124-2. 135 s.

Du kan bestille heftene i NKK eller kjøpe dem på NKKs utstillinger.

Priser:

- Genetikk, Avl og Oppdrett: kr. 200.- + porto: kr. 55.-
- Atferd 2001: kr. 122.- + porto: kr. 22.-
- Dommerelevkompendiene: kr. 150,- pr hefte. Portopriser enkeltvis: Hefte 1-2-4: kr. 22.- Hefte 3-5: kr. 55.-
- Ved kjøp av alle heftene samlet: kr. 55.-
- Informasjon om hundeavl: Gratis

Adresse ved bestilling:

Norsk Kennel Klub, Postboks 163 Bryn, 0611 Oslo

Tlf. 21 60 09 99 / E-mail: info@nkk.no Bankgirokont: 1600.43.39983

